

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium:
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Az 5-ik száz küszöbén.

Mindent el kell követnünk, hogy a református lelkészi pályát kívánatosá tegyük, a legjobb tehetségek előtt. Ez nem a mi felekezeti érdekünk, ez egyetemes emberi érdek.

Legjobb tehetség alatt, nem annyira az értelem könnyű felfogását értem, mintahogy általában gondolják, mint inkább azt az értelmi *belátást*, mely a magunk belvilágára irányul és azt az érzésszerű gyöngédséget, mely az emberi lelkekhez vonzódik már a gyermekkorban észrevehető a nemesebb barátkozásokban. Mert a lelkész, mint neve is mutatja, lelkekkel foglalkozik és így a lelkek iránt, a lelki élet iránt kell első sorban érdeklődni, természetesen szerint. Minden foglalkozásnál ezt a benső hajlamot kellene nézni, — emlegetik is már elég gyakran.

A lelkészi pályát kívánatosá két úton tehetjük. Az egyik anyagi, a másik erkölcsi.

Anyagi, az a *mindennapi kenyér*, amelyet Krisztus Urunk is szükségesnek tart és amely nélkül testi szervezetünk nem mozoghat. Ebben mindnyájan egyetértünk. Ott kezdődik a különbség, ahova a *kisértő* mutat, midőn az istenfiát is arra csábítja, hogy a köveket is változtassa kenyerekké! Ebbe fáradságos most a hadi konjunkturák hullói. Nekünk ez intelmet írta lelkünkre a diadalmas Krisztus: *nemcsak kenyérrel!* De a testi élet szükségleteit biztosítani kell. „Ha mi néktek a lelkieket vetettük, nagy dolog-e, ha mi a ti testi javaitokat aratjuk?” — kérde Pál apostol megütközéssel a korintusiaktól. Mintha más szavakkal ezt izenné: még erről is írnom kell nektek? Vajjon szántóokreitek nem tartjátok-e jó erőben, hogy mély barázdákat húzhassanak?... hiszen így várhat a gazda dús aratást! Akik a lelki aratáshoz húznak barázdákat, azokat az útszélre kell kicsapni legelőre! Még ezt se tudjátok megérteni? Hej! ez a megértés! Azt azonban sohse tudtam megérteni, miféle javadalmazásról lehetne szó, hogy a lelkész *gond nélkül* élhessen. Mintha egy álmos nyújtózkodó lustaságot látnék, valahányszor a gond nélküli életről hallok. Vagy valami elhízott kanonok

pislogna unalmasan. A gondnélküliség is a *tett halála*, nemcsak az okoskodás. Örökérvényű útmutatás van kifejezve a böles király eme felsóhajtásában: „Szegénységet vagy gazdagságot ne adj nekem, Uram, hanem táplálj engem hozzám illő eledellel, hogy meggazdagodván, meg ne tagadjalak, vagy szegénység miatt a bűn útjára ne térjek!” A lelkészt fel kell menteni a mindennapi kenyér gondjai alól, de bőségről sem okos dolog kizárólag lennie mert szíve elhájasodik a sárban marad. A Krisztus egyházának romlása ott kezdődik, midőn papjai gazdagodni kezdtek. Valóban isteni böles intézkedést kell felismernünk ott, midőn a zsidó 12 törzs osztálya alkalmával, a papirend nem kapott anyagi örökséget, ezen megokolással: „*az Ur a te örökséged és osztályrészed Izráelben*”. A nagy fizetések, nagy vagyonok, nagy jövedelmek, a papságnak is, az egyháznak is, a népnek is romlása volt minden időben, testileg is, de főként erkölcsiében. Az életnek, hogy élhessen, nem gazdagságra van szüksége, hanem erőinek és hajlaimainak megfelelő munkatérre. De erről később. Egy dolgot láttam életemben: a megélhetés alapja, az egyén élnivalósága, a családban leginkább az asszonyé, az anyáé. A papné előrelátó és vezető lelke, látatlanul, de mindenütt érezhetően, csoda dolgokat produkál. De ha csupán *úri* asszony akar lenni az *úri* asszonyok között, akkor sohse lesz elég fizetés. Egy igazi papné gazdag szíven keresztül, a papi munka eredménye is megsokszorozódik és hiánya kiegyenlítődik. Ezeket láttam. Azt is, hogy a tevékeny, dolga után látó pap, jó példaadás kedvéért is, főként a falusi életben, fel tud használni különböző tisztességes alkalmakat és eszközöket, hogy családja kenyere puhább és fehérebb legyen. Aki megérti, hogy mire való az esze és keze, azt nem kell félteni az éhségtől. „Nem hamis az Isten, hogy elfelejtkeznek a ti jócselekedeteitekről”. Csak felemlítem, hogy most őszi lelkészgyűlésünk alkalmával, egy lelkész-társunk a méhészkedésre hívta fel figyelmünket, jelezve, hogy ő az idén 4000 koronát kapott mézért, pedig nem volt kitérő aratása. Ez egy alkalom. Van más is. A mi vidékünkön, néhány lelkész-társunk,

szőlőt, gyümölcsöt telepített s most százezreket vettek be. Ismerek lelkész, ki fajmarhákat nevel, igen szép haszonnal. Ez a jó, áldott anyaföld, okos munkáért, megfizeti a fáradságot. S az okos foglalkozás magában is édes gyönyörűség. A papné szíve, a pap esze és keze, valóságos kis paradicsomot formálhat a paplak körül, templom körül, ahol élni jó. 42 évvel ezelőtt jártam szuplikálni e vidéken, le Szilágysomlyóig s különösen a nyírségi parókiák, templom-környékek, igazán elriasztó sivár képet mutattak. Ma, alig van egyház, hol a régi rongy, régi szemét át nem változott volna hívogató, kellemes, derült otthonná. Minden talpalattnyi hely mutatja emberét, embere lelkét. És emberi életünkre nézve legelső szükséglet, legelső megnyugvás, a lakás, ennek levegője, ennek derűje, ennek általános hangulata. Az tudja értékelni, akinek volt és nincs. Csak megemlítem, minő fájdalmas sóhajtással emlékezett előttem a mi püspökné-nagyasszonyunk, az elhagyott hajduböszörményi parókia tágas, virágos és gyümölcsös kertjére. Hát még Kiss Ferenc, minő parókiát alkotott és hagyott el Püspökladányban!... Minő rideg, sivár, élettelen cifraságok ezekhez mérve, a városi porbanúszó, asztmás paloták, melyek csak úgy kapkodnak levegő után s szinte gyárilag nyövik az idegeket. Az életnek élni kell s az a fő, hogy megfelelő helye, alkalma, eszközei legyenek.

Anyagi eszközökről levén szó, kibeszélhetetlen áldást teremthetünk a különböző szövetkezetek létesítésében, melyek, a lelkészben munkáló krisztusi lélek mellett, el sem képzelhető változást idéznek elő nemcsak anyagi, de erkölcsi tekintetben is. Főként a mostani pokoli átok pusztításai termelték a harásolás undokabbnál-undokabb ezer fajtáját, városon is, hát még falvakban! Azok a kis falusi szatócsüzletek, korcsmák, hogy miféle gázságokat produkálnak még ma is, az eldugaszolt s titokban árusított holmik körül, esereüzletekben is felemelt százszoros árban! S ezek ellen a közigazgatás is teljesen képtelen. Nincs más segítő eszköz, mint tömörülni, igazán védelmi háborúra szövetkezni e csunya piócák ellen s védeni, amit még lehet. A lelkészek leginkább függetlenek, hatóságtól is, divatos nagyozolás lekötöttségétől is, — de meg erkölcsileg el is vannak kötelezve embertársaik anyagi megélhetésének segítésénél is s midőn így a közboldogulás ügyét erkölcsi alapon munkálják, a maguk kamarájába is takarítanak tisztességes úton. S ha mindezekhez hozzávesszük, hogy legújabb, országos gyűléseinken is alapos és nyomós tárgyalások, végzések történtek a lelkészi állás anyagi oldalának segítése ügyében, s még a mai rettenetes helyzetben is, a többi értelmi pályák mellett, a mi testi fenntartásunk távolról sincs legalól: mindezek alapján reményünk van és lehet is, hogy a háború után, református lelkészeink anyagi helyzete, pályaválasztó komolyabb ifjúságunk

előtt, nem fog feltűnni olyan eiriasztó alakban, sőt egyéb tényezők megváltozásával, kívánatos is lehet.

Szó sincs róla, sok egyéb tényezőnek is meg kell változni. Mert a földből élünk ugyan, az anyagból nővünk, de *kifelé* és *felfelé* kell emelkednünk. Ez az emberi élet természete. S minél több lehetősége van annak, hogy kifelé és felfelé emelkedhessünk, annál szebb, annál emberibb a mi életünk; annál képesebbek, készebbek szép dolgokat alkotó erőink. S ez aztán a valódi életérték, mely a magunk szemében is, a másokéban is, emberi méltóságunkat megállapítja.

Andrássy Kálmán.

Tárca

Száll, száll az idő . . .

*Száll, száll az idő, ki tudja, hová száll.
Száll suhanóbban az őszi madárnál,
Ki a sárguló, bús tarlókon át
Keresi messzi, másik szebb honát!*

*Szálló időnk is költöző madár tán . . .
S e földi tájak hervadóra váltán:
Más szebb világok felé száll velünk,
Hol új mezőkön új tavaszt lelünk.*

*Hóreb hegye csak ez a földi élet,
Túl rajta: ott az ígért szent vidékek,
Hol soha el nem pazarolhatunk:
Szálló időnk, elsuhanó napunk!*

Szabolcska Mihály.

Reformátor volt-e az Embernefia?¹

Jézus fellépése s fellépésének hatása a zsidóságra nézve kétségtelenül egy ideális reformot jelentett, úgyszintén szellemiesítése és bensőbbé tétele volt a vallásnak és erkölcsnek; de közelebről nézve, nem csupán a zsidóságra, hanem a keleti kultúra vallásainak egyetemes történelmére is. Az a fokozatos kifejlődés, mely Izrael prófétikus vallásában és filozófiájában már régóta világosan megnyilvánult, általa jutott a teljes győzelemre.

Áldozat és törvény volt az a két út, amelyen a régi ember az istenséggel összeköttetésben tudta magát. Jézus nyomán ezeknek helyére az *imádság* és *érzelet* lépett; csupán ezeknek bensőségét és valódiságát követelte ő, mint a szerinte való élet egyetlen és biztos alapjait. Minden cselekedet, — maga az Isten és emberek iránti szeretet tényei is, — inkább mellékcéllá lenne s nem volna az ő szelleme szerint, ha hiányzik belőle a bensőség és valódiság. Mégis azt látjuk, hogy a keresztyénség ezen bensőségéből

¹ Részlet Heinrich Weinel: „Jesus im 19. Jahrhundert“ című művéből. Fordította: Kelemen Gyula.

lassan-lassan külső kultur- és élet-reformmá alakult át, amint az életszükséglet a szervezett közösséget új életrendre kényszerítette, mint amely nélkül emberi társadalom természetesen el sem gondolható.

Ha Jézus reformátor lenne, akkor az áldozat és törvény, a templom és pap, az állam és egyház részére határozott követeléseket állított volna fel, szigorú programot formulázott volna s a szervezésnek olyan úton kellene haladnia, melyet ő jelölt ki annak számára. Ezek egyikét sem találjuk meg nála. Sokkal inkább fellépnek ezek Pál apostolnál, mint Jézusnál. Jézus sohasem támadja a templomot, még akkor sem, mikor a nép bűnei miatt, annak és a városnak elpusztulásáról jövendöl. Sőt éppen azért buzdít gerjedelemre, mert „az ő Atyjának házáat” gyilkosok tanyájává, rablók barlangjává tették; mindamellett nem beszél áldozatról, hanem „az én házamnak imádság házának kell lenni!” (Mk. 11₁₇.) Ő mondotta, hogy a törvényből egy jöttának sem szabad elvesznie s ezáltal csak jobban át akarta érezni annak szellemét, mint a farizeusok. Isten tulajdonképeni célját és Mózes hitből fakadt tervét akarta feltárni, midőn megsemmisítette a betűket s azoknak erejét elvette. A farizeusok törvénymagyarozatával vívott harcában azáltal tépi szét azok érveit, hogy az egész szertartási törvénnyel és annak fogalmával szembeállítja az igazság vallási és kultikus tisztaságát, — hogy nem az fertőzött meg az embert, ami a szájon bemegy, hanem a harag, amely kijön s amely a szívből ered (Mk. 7₁₅). Jézus vallása tehát nem ismer tisztátalan, istentelen dolgokat — mint pl. a disznóhús, — hanem csak tisztátalan érületet. Bizonyos, hogy végül korának theologusaival és papjaival is harcolt, nemcsak azért, mert képmutatók voltak, kik az embereket bűneik terhe alól feloldozva, azoknak a mennyországot ajándékozták, hanem azért is, mert a kegyesség látszata alatt, saját önzésüket szolgálták, „felemésztették az özvegyek házáat” s címek és kitüntetések után törekedtek. (Mt. 23.)

Jézus tehát sem az áldozatot, sem a törvényt, sem a papokat és farizeusokat lényegüket illetőleg nem támadta, sem valamely programot nem jelölt meg befolyásán és uralkodásán kívül. És mégis győzedelmeskedett felettük, — győzött a halálban. Mert ő több volt, mint reformátor, — próféta volt.

De az eddigieknél sokkal nagyobb fényt vet Jézus lényére egy további körülmény. Ha valóban olyan volt Jézus, ki jobb belátás, magasabb élet- és világnézet elterjedése által „óvatosan” akarta eltenni láb alól az uralkodó tekintélyeket, — miért kellett ezt az óvatos népnevelőt mégis keresztire feszíteni s ezt írni fölébe: a Zsidók Királya?... Megölték őt, hogy nyugodtságát elvegyék s hatalmas, megrázó vádjait és fenyegetéseit se hallják többé, melyek emésztő, szent haraggal törtek ki belőle. Jaj néktek!

Bűnhődnök kell; az Isten országa az ajtó előtt áll. Én láttam a sátánt, mint villámot, az égből alá-hullani. Nem azért jöttem, hogy békét hozzak a földre, hanem hogy fegyvert. Aki az ő életét meg akarja menteni, az elveszíti azt s aki én miattam elveszíti, az megmenekül. Aki miattam s az én szavaim miatt szégyenkezik e törekeny és gonosz nemzetség között, arról az Embernekfia is elfeledkezik, midőn a mennyei angyalokkal az Atyának dicsőségében eljön!

Reformátor beszél így?!...

Ami a „geniusz” a művészetben, ugyanaz a próféta a vallás és erkölcs körében. Vannak emberek, kiknek a vallás nem egyéb, mint az összes formaságoknak és örökölt ceremóniáknak summája s mint ilyen, csak külsőség, csak semmiség. Ezek a hitetlenek, a vallástalanok, kik közül néhányat megtalálunk a buzgó templomlátogatók között is. Vannak emberek, kiknek a vallás — mint aranyfonál a nagy, sűrű szövetben, — csak a vasárnap délutáni pihenésben áll, mely minden héten beragyogja egyszer a békességgel és örömmel teljes életet, akiknek azonban mégis a vallás alkotja az élet halkan, de szüntelen csengő alaphangját. Ezek az átlaghívők. E megállapításunkért nem érdemlünk megrovást, mert tudjuk, hogy ezek a csendes órák és arany napsugarak is megvilágosítanak és értékesé tesznek sok sötét életet. Vannak emberek, akikben a vallás mindent átható tűz, mely azonban az önzés és a tulajdonképeni élet természetellenes elnyomása által lefojtva, csak sötétben pislog, nem ég, nem világít; ezek a rajongók. De vannak olyan emberek is, kikben a vallás sugárzó láng, lobogó tűz, mely csodás szépséggel s mindent legyőző hatalommal ég. Ezek a próféták.

A prófétákat a mi mértékünkkel mérni ép olyan, mintha egy átlag-ember Beethoven zenei tehetségének a mélységét akarná felderíteni. A lángelmék és próféták az emberiség közös tulajdonai, kik arra hívtak el, hogy önmaguk fölé emelkedve, megérezzenek valamit abból a hatalmas világból, mely „a mi erőnk felett” áll; abból a szépségből és örökkévalóból, melyet szem nem látott, fül nem hallott és amely ember szívében nem található fel.

Hogy Jézus a világ végét és az Isten országának eljöveteletét oly közel látta és hirdette: az szívének legmélyéről, abból a lángoló szeretetből fakadt, melyet a szegények, az elnyomottak, a megfáradtak, a megterheltek és azon vágyakozók iránt érzett, kik a bűn alatt roskadozva, vágyva-vágytak az Isten kegyelmes megjelenése után; egyszersmind az álszentekeskedés, képmutatás és arcátlan bűnök feletti haragjának is kifejezője volt s bizonyossága ama szilárd meggyőződésének és tudatának, hogy Isten van az égből, aki Atyja a nyomorultaknak s ítélő bírója a bűnnek és képmutatásnak. És ami másnál csak

egy pillanatra világosodott meg, azután a napi gyönyörök és gondok által elnyomatott, az ő nagy prófétái lelkében hatalmas lángban csapott fel s minden más — földi gyönyör és fájdalom — megsemmisült. Ezért látta a véget oly közel; ezért hirdette az ítéletet szent haraggal és mégis a fájdalom könnyűi közt; ezért látta magában megtestesítve a kegyelmes és ítéletes Isten akaratát. Ezért volt ő olyan viszonyban mennyei Atyjával, amilyennel mi nem birunk.

Erről az állami és egyházi reform problémájával kapcsolatban lehetne még bővebben szólni. Itt megelégedhetünk a mondottakkal, hogy megrögzítsük azt a néző pontot, amely alatt Jézust szemlélni akarjuk. Ha ő kizárólag a tisztasági parancsok ellen harcolt, ha ő Hózeással együtt hangsúlyozza, hogy a könyörületesség többet ér, mint az áldozat, ha az írásmagyarazókkal és papokkal szembehelyezkedik, ez mind az ő szent haragjából folyik, melyet amiatt érzett, hogy a törvény, az áldozat és pap az embereket megakadályozhatja a megtérésben, a töredelmben, a szív tisztaságában, a *belső* odaadásban és abban, hogy a szegényeket és megterhelteket, a bűnösöket és vágyakozókat Istenhez jutni segítsék. Csak ahol szembehelyezkedtek vele, ott vette fel a harcot; nem mintha az egyház, vagy állam reformálása lett volna a célja. — ez nagyon kevés. — hanem mert égett a lelke és más lelkeket is fel akart rázni a kegyelmes, rest bizonyosságból, hogy megmentse azokat Isten számára.

Jézus képének ezen általános megrajzolásához még egy másik vonást is oda kell illeszteni, hogy a róla alkotott kép egyoldalú ne legyen. Jézust, még mint prófétát sem foghatjuk fel tökéletesen; azok a más vonások, amelyekre Strauss, Renan és Hase reámutattak és amelyeket ők „hellenizmus“-nak neveztek Jézusban. — szintén követelik a maguk jogát. Egy teljesen határozott embertípus, amely Jézusban élesen és tisztán előtérbe lép: a Szent. Ezzel az Istenben való csendes megnyugvásra, arra a más világ felé fordultságra gondolok, amely nem csupán a másvilágot, de itt a tisztaságot, a szeretetet és bensőséget is ismeri; arra az Isten szeretetében való egyszerű virágzásra, mely mint virág virul a napfényben; ama láthatatlan kisugárzására az erkölcsi szentség rejtett, de hatalmas erejének. A Szent nem írt; mások, kik benne és általa meggyógyultak és tiszták lettek, gyűjtötték össze lelkükben az ő lényének sugarait és sugározták bele egy élő örök áradatába. Mit őriztek meg ők a mi számunkra? Egy kis szócskát, egy mozdulatot, egy hallgatást. — és mégis nekünk adták őt, az ellenállhatatlan hatalommal lelkükbe vésődött Jézust. Ott állanak előtte a parázna nővel: megöljék azt? . . . „Ő azonban lehajol és ír a porba“. „Aki közületek bűn nélkül való, az dobja rá az első követ“. Mit mond a gyer-

mekekről? „Engedjétek hozzám a gyermekeket, ne akadályozzátok meg, mert ilyeneké az Istennek országa“. Miért írnak meg oly egyszerű dolgokat az emberek? S miért cseng ki még ma is egy egész világ azokból? Aki úgy él s amelletty oly elbűvölően és közvetlenül tud az emberek szívéhez beszélni, — csaknem szó nélkül; aki magát úgy megalázza és ismét felemelkedik magához és Istenhez, hogy mi epedve vágyunk utána, mint a gyermek meleg otthonába: az a Szent, — ki csendességében és erőtlenségében is a legnagyobb hős ezen a földön.

Jézusa, — a történeti szemlélődés Jézusa, — nem reformátor volt, ki törvényeket, jogszabályokat és rendeleteket állított fel. Jézus a legtökéletesebb mértékben próféta és szent volt, ki tiszta és új világításban mutatta fel nekünk az egyházat és államot, Istent és embert.

Egyház

Katholikus autonómia és 1848. XX.

A december 21-iki képviselőházi ülésen gr. Apponyi miniszter benyújtotta a katolikus autonomiáról és az 1848. XX. t.-cikk fokozatos végrehajtásáról szóló javaslatokat. A politikai napilapok elég bőven ismertették a két nagyfontosságú törvényjavaslatot, bár az ugyanekkor benyújtott választójogi törvényjavaslat meglehetősen elterelte a figyelmet ezekről a nagyfontosságú javaslatokról.

A katolikus autonomiáról szóló javaslat szerint a magyarországi római katolikus egyház a *főkegyúri jogintézmény és az állami jogok sérelme nélkül* maga intézkedik egyházi, vagyoni és iskolai ügyeiben s az önkormányzati szervezet részletes szabályait az *egyházi főhatóságok hozzájárulásával s a király jóváhagyásával a főkegyúri jog és az egyház hierarchikus szervezetének szem előtt tartása mellett* az Ófelsége által egybehívandó szervező gyűlés állapítja meg. A *vallás- és közoktatásügyi miniszter kezeléséből átadandók a katolikus önkormányzatnak a vallás és tanulmányi alaplól fenntartott vagy segített s egyáltalán a miniszter rendelkezése alatt álló katolikus közép- és főiskolák. A budapesti tudományegyetem egyetemi alapja* mostani állapotában meghagyatik addig, *míg a miniszter az önkormányzati szervezettel végleges megállapodásra nem jut.* A *vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelkezése alatt álló egyéb alapok, alapítványok, tan-, nevelő- és egyéb intézetek* meg-egyezés alapján az *autonómiának átadandók.*

Amint ebből a vázlatos ismertetésből is kitűnik, jelentékeny vagyonoknak állami kezelésből egyházi autonóm kezelésbe átadásáról van e javaslatban szó. Hogy mennyi e vagyonoknak értéke, azt az idő rövidsége miatt hozzávetőleges számítással sem tudjuk megmondani. Afelől azonban nem lehet kétség, hogy mindezen vagyonoknak, meg a katolikus egyház főpapjai javadalmára szolgáló vagyonoknak együttes értéke milliárdos számtételekben fejezhető ki.

Ehez képest csekélység az az összeg, mely az 1848. XX. t.-cikk fokozatos végrehajtása címén a többi bevett vallásfelekezeteknek jut. A református, az ág. hitv. evangélikus és az unitárius egyházak számára a magyar állam a törvényjavaslat szerint *200 millió korona örök-*

alapítványt létesít, melyből a református egyházat 126 millió 600.000, a magyarországi ág. hitv. ev. egyházat 54.600.000, az erdélyi ág. hitv. ev. egyházat 12.000.000, az unitárius egyházat pedig 6.800.000 K illeti. Az államkincstár az alapítványi tőkét részint készpénzben, illetőleg állampapírokból, részint ingatlanban szolgáltatja ki. A kiszolgáltatás határidőhöz nem köttetik. Addig, míg a kiszolgáltatás megtörténik, az állam évjáradékot ad ezen egyházaknak, mely 1921 évtől kezdve összesen 8 millió korona lesz (amiből a református egyházat évi 5.064.000 K illeti). Ezenfelül állandóan biztosítanak az egyházak részére azok a segélyek, melyek az 1917/8. évi költségvetésbe nem az 1848. XX. t.-cikk fokozatos végrehajtása címén vétettek fel. A megállapított alapítványi tőke kamatai kizárólag csak ezekre a célokra fordíthatók:

1. egyházi adó rendezésére,
2. az egyházi közigazgatás költségeire,
3. az országos lelkeszi nyugdíjintézet segítésére s egyéb egyházi szükségletek jövőbeni segítését ezen segítés megállapítása nem gátolja, amennyiben azt az állam pénzügyi helyzete megengedi.

Az alapítványi tőke kamatairól mindegyik egyház külön-külön elszámolást tartozik bemutatni a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez.

Amint mindezekből kitűnik, itt tehát tulajdonképpen az 1904-iki megegyezés alapján biztosított évi 3 millió koronás segély felemeléséről és törvényben biztosításáról van szó.

Megemlítendő még, hogy az 1848. XX. t.-c. fokozatos végrehajtásáról szóló javaslat az izraelita „vallás” javadalmazására is létesít 25 millió korona örök alapítványt, olyan feltételekkel, mint a két evangélikus és az unitárius egyházak számára. Nem akarjuk kérdésessé tenni, hogy vajjon szorosan az 1848. XX. t.-cikk alapján lehet-e az izraelita hitfelekezetet a két evangélikus és az unitárius egyházzal azonos elvek szerint segélyezni, tekintettel arra, hogy az izraelita vallás receptiójáról szóló törvény csak az 1868. 53. t.-cikk egyes rendelkezéseit terjesztette ki az izraelitákra is, az 1848. XX. t.-cikk pedig nem. Minthogy ugyanis az 1848. XX. t.-cikk általában bevett vallásfelekezetekről szól, nem alaptalanul lehet a később bevett tett vallásfelekezetet a többivel együtt fogni. Azonban érdekesnek találjuk, hogy a törvényjavaslat itt a „vallás” segélyezéséről szól, holott a többi segélyezett felekezetnél annyira a vallásfelekezeti szervezetet tartja (igen helyesen!) szem előtt, hogy az ágostai hitvallásoknál külön határozza meg a magyarországi és külön az erdélyrészi egyház segélyét.

A vallásfelekezet, mint az államban élő szervezet végezhet — és végez is — az államra nézve igen fontos feladatokat s így az állam támogatását megérdemelheti. De hogyan lehet az államnak „vallás” támogatására adni milliókat? Az 1848. XX. t.-cikk is nem a „vallás”-ok, hanem a vallásfelekezetek szükségleteinek állami fedezéséről szól, s így helyén volna, ha az állam felhasználná ezt az alkalmat arra, — ami egyébként is kívánatos, — hogy az izraelitáknak (egy vagy több) vallásfelekezetté tömörülését megvalósítsa. Ha az elismert vallásfelekezetektől megkívánja az állam, hogy több hitközségüknek közös szervezetet létesítsenek, nincs ok ettől az állami segélyezésben részesített hitfelekezetnél eltekinteni.

Figyelmet érdemel az is, hogy a vallásfelekezetek anyagi ügyeinek ezen generális rendezésénél teljesen kívül maradnak a görög keletiek. A két görög keleti hitfelekezet kezén ugyan vannak jelentékeny állami eredetű javak s így az 1848. XX. t.-cikk alapján segélye-

zésre ott nincs szükség, autonómiájuk is van; azonban vagyoni ügyeik kezelésének az állami felügyelet szempontjából részletes szabályozása ezzel a generalis rendezéssel együtt megtörténhetett volna.

Közélet

A falusi lelkipásztorkodás legsikeresebb módja.

Hangzatos cím ez, különösen ma, midőn egyházi lapjainkat olvasva s az e tekintetben ajánlott sok medicinával gyomrunkat olykor-olykor megrontva, elfog benünket a szomorú gondolat, hogy haszontalan s kevés eredményt elérő szolgáló vagyunk az Úrnak.

Kétségtelen dolog, hogy leány-egyesületek, kötő- és varró társulatok, legény-egyesületek, vallásos estélyek, házankint való imádkozások stb. által egyes helyeken lelkészársaink szép eredményeket érnek el. De szerintem ezekre vonatkozólag legelső feltétel egy nagy gyülekezet, melynek kebelében mindenféle hajlamú s lelkiállapotú férfiak és nők nagy számmal vannak s legfőbbképpen több munkás is foglalkozik az Úr szőlőjében.

A mi református népünk nem nagyon hajlik általánosságban a pietismus felé, mutatja ezt a baptista és nazarénus térítgetések lassú előhaladása, sőt a bizonyos fokig való visszaesés e tekintetben. Népünk lelki szükségét a vasárnap reggeli prédikáció hallgatása egy egész hétre kielégíti.

De valljuk is meg, hogy azok a legény- és leány-egyesületek, azok a vallásos estélyek nem is mindig olyan vonzó és magasztosak, mint ahogy azokat a lapok híradásából olvasva elképzeljük. Sokat lehetne ezekről a dolgokról írni, de mivel céлом senki jóra irányuló törekvéseit s lelkeszi munkálkodásának helyesnek vélt módszerét lekicsinyelni, nem kalandozok el a rosszindulatúnak tetszhető meddő hírlatok színterére.

Egy más mező felé irányítom én ez alkalommal lelkészársaim figyelmét, ahol most csakugyan kevés az arató és sok az aratni való, hol bőséges termést lehetne feltakarítani, s ezáltal mind magunknak, mind híveinknek használni, ez a mező, ahol híveinkkel mindenkor találkozhatunk, a munka mezeje.

Régi igazság, hogy a lelkipásztornak híveihez kell alkalmazkodni. Mivel minden vidéknek meg van a maga speciális munkaköre, oda kell fejleszteni a lelkésznek szakismereteit, hogy e tekintetben híveit ne csak utólérje, hanem túl is szárnyalja. Azok a mi jónévű tiszteltreméltó kartársaink, kik fogyasztási- és hitelszövetkezetek, gazdasági egyesületek alakításával a maguk körében előre vitték a vagyonosodást s példát mutattak a föld okszerű művelésére, nagyobb tiszteletre tettek szert, mintha azokban a vidéki gyülekezetekben mindenáron egy-egy kötökét akartak volna létesíteni.

Tehát mindent a maga helyén!

Hála Istennek, vannak lelkészeink s tanítóink között kiváló méhészek, gyümölcsészek, szőlészek, ló- és szarvasmarhatenyésztők stb. ezeknek szaktudását nem volna szabad nekünk a közre nézve elveszni engednünk, hanem ezek vezetése mellett megalakítani az egyházmegyei, kerületi gazdasági egyesületeket, szövetkezeti központokat. Előadásokat tartani s tájékoztatni az életet még nem ismerő ifjú lelkészeket s ezeknek szaktanácsokkal, sőt anyagi eszközökkel is segítségére lenni.

Tudomásom szerint a róm. kath. egyház, midőn a fiatal s.-lelkésze plébániát kap, bizonyos összegű beruházási segélyt kap. Nalunk éppen ellenkezőleg a fiatal lelkészt annyira megterheljük a gyám- és nyugdíjintézetekkel s beruházási járulékokkal, hogyha sem ifjúkori adósság, sem választási költség nem nehezedik is ifjú vállára, rá sem gondolhat arra, — ha csak jól nem választotta meg az apósát — hogy gazdasági instructióra tehessen felre szerény fizetéséből. Nincs mit tennie, földjeit kiadja több évre haszonbérbe s maga pedig, hogy elúzza az unalomszülte rossz gondolatokat, nap, mint nap olvasgat a csendes paróchia zöld lugasa alatt s kétségbeesik, látva a szerény anyagi viszonyokkal szemben a kis család rohamos szaporodását.

Hány ifjú lelkész nem vesztené el életkedvét fiatalon, ha lenne egy segítő kéz, mely pályája kezdetén jó irányba vezérelné, mert meg lenne mentve attól, hogy meddő kísérletezéssel eladósítsa magát pályája kezdetén. A mi gyülekezeteinknek 80%-a földmivelőkből áll. Lelkészeinknek pedig 80%-a éppen ehez nem ért semmit s nincs érintkezési pont a lelkész és gyülekezeti tagok között. Népünk szereti látni, hogy lelkészének is az Isten adja az áldást s az ő udvarára is befordul estve a csákó ökor az ekével.

Hejh! be szerencsések voltak most azok a lelkészek, akik a lelki mellett háború előtt az anyagiakkal is foglalkoztak, aki méhészt, gyümölcsészt, szőlészt vagy gazdát s állattenyésztőt volt közöttünk, az nem esik kétségbe, midőn egy tábori lelkész miatt három hónapot kényszerül nyomorult ruha segélye. Jó volna, ha a háború megtanítaná a vidéki lelkészi kart arra, hogy a föld a mi edesanyánk!

Belényes.

Bottyán Pál.

Halottaink

Várady Gyula a beregi református egyházmegye gondnoka, orsz. gyűl. képviselő, e hó 12-én, hosszas szenvedés után meghalt. Temetése e hó 14-én volt. Koporsója felett a zsúfolásig megtelt munkácsi református templomban Szentimrey József t. bíró imádkozott, Bertók Béla esperes prédikált, a sírnál pedig Sütő Áron egyházmegyei főjegyző mondott imát. Azon kevesek közé tartozott, akiknek a szíve tele van igazi ember szeretettel, aki boldogságát abban találta, ha valakivel jót tehetett.

Benedek Dénes makfalvi nyug. lelkész, a marosi egyházmegye tb. főjegyzője 67 éves korában, november hó 13-án rövid, de súlyos szenvedés után elhunyt. Puritán jellem, munkás és hű pásztor volt.

Id. Derzsi Albert fintaházi nyug. tanító, életének 73-ik évében november 28-án meghalt. Elhunytát özvegye, 10 gyermeke, 29 unokája gyászolja.

Különfélék

Utravaló az ötödik háborús évre.

Honnét vannak háborúk és harcok közöttetek? Nem onnan-e a ti gerjedelmeitekből, amelyek a ti tagjaitokban vitézkednek? Kivántok valamit és nincs nektek: gyilkoltok és irigykedtek és nem nyerhetitek meg; harcoltok és háborúskodtok; és nincsen semmitek, mert nem kéritek. Kéritek, de nem kapjátok, mert nem jól

kéritek, hogy gerjedelmeitekre költsétek azt. Nem tudjátok-e, hogy a világ barátsága ellenségeskedés az Istennel? Aki azért e világ barátja akar lenni, az Isten ellenségévé lesz. Vagy azt gondoljátok, hogy az Írás hiába mondja: Irigységre kívánczik a lélek, amely bennünk lakozik? De majd nagyobb kegyelmet ad; ezért mondja: Az Isten a kevélyeknek ellenök áll, az alázatosoknak pedig kegyelmet ad. Engedelmeskedjétek azért Istennek; álljatok ellene az ördögnek és elfut tőletek. Közeledjétek Istenhez és közeledni fog hozzátok. Tisztítsátok meg kezeiteket ti bűnösök és szenteljétek meg szíveiteket ti kétszívűek. Nyomorkodjatok és gyászoljatok és sírjatok; a ti nevetéseitek gyászra forduljon és örömtők szomorúságra. Alázzátok meg magatokat az Úr előtt és felmagasztal titeket. Jakab 4 1-10.

Olvasóinknak békességes új esztendőt kívánunk!

Előfizetési és hirdetési díjainkat az 1918. évtől kezdve a hihetetlen drága előállítási költségek miatt kénytelenek voltunk felemelni. A lap előfizetési ára egy évre 20 kor., félévre 10 kor., egyes szám 50 fillér lesz. A hivatalos hirdetési díjakat pedig a főtiszteletű és méltóságos egyházkerületi elnökség hozzájárulásával *hasábonként 50 koronában szabtuk meg.* Magától érthető, hogy e magasabb árakat csak a viszonyok kedvezőbbé váltáig tartjuk fenn s addig is *segédlelkészeknek, tanítóknak, ifjúsági egyesületeknek és református egyházi jellegű olvasókörieknek szívesen adjuk a lapot a régi előfizetési áron.*

A szekularizáció kérdését a katolikus autonómiairól szóló javaslat állandóan napirenden tartja. A Budapesti Hirlapban Takács Menyhért jászói prépost írt nemrégiben (részben közjogi szempontból helyesbitendő) cikket a szekularizáció ellen, mire dr. Raffay Sándor ugyanott válaszolt, igen helyesen hangsúlyozva, hogy a szekularizáció nem a protestáns egyházak követelése. Valóban, a protestáns egyházak követelése az 1848. XX. t.-cikk végrehajtása s rájuk (mint egyházakra) közzömbös, vajjon ez a szekularizációval együtt, vagy anélkül történik-e meg. A szekularizáció nem valamely egyháznak, hanem politikai, gazdasági, társadalmi reformtörekvéseknek óhajta, s mint ilyen bírálható el. Érdekes, hogy Debreczen sz. kir. város törvényhatósági bizottságában, mely a minap óriási többséggel foglalt állást a szekularizáció mellett, legutóbb azt az indítványt, hogy ez a határozat a társtörvényhatóságokkal közöltessék, 60 szavazattal 42 ellen, elvetették. Azt hisszük azonban ez a határozat nem a vélemények változását, csupán a kérdés tovább tárgyalását nem óhajtó főispán és polgármester különösen kedvelt és népszerű voltát bizonyítja.

A „Vasárnapi Ujság“ karácsonyi száma, pompás képeket közöl az angolok által elfoglalt Szentföldről, Breszt-Litovszkról, a béketárgyalások színhelyéről, olasz offenzívánkról stb. Szépirodalmi olvasmányok, egyéb közlemények s a rendes heti rovatok teszik a lap gazdag tartalmát. A „Vasárnapi Ujság“ előfizetési ára negyedévre 10 korona. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalában (Budapest, IV. Egyetem-u. 4.)

Az orosz gör. kel. patriarchatust a moszkvai orthodox zsinaton visszaállították, megválasztván Tikhon moszkvai metropolitát pátriarchának. Nagy Péter cár óta mindaddiglen a cár volt az orthodox egyház feje.

A kollégiumban a karácsonyi szünet folyó hó 20-án kezdődött és tekintettel a szén és fa hiányra bezárólag január 16-ig tart.

Esperesi beiktatások. A hevesnagykunsági egyházmegye az érdemekben megöszült esperesének, Győry Lajosnak lemondásával megüresedett esperességet Török Imre kisujszállási lelkésszel, egyházmegyei főjegyzővel töltötte be, akit folyó hó 28-án iktattak be új tisztségébe. A beiktatáson Dr. Némethy Károly v. b. t. t., államtitkár egyházmegyei gondnok is részt vett. — Az alsóborsodi egyházmegye Bodolay István lemondása folytán Tóth Béla miskolczi lelkészt választotta meg espereséül; az ünnepélyes beiktatás folyó hó 11-én volt. Az Úr gazdag kegyelme legyen az új vezetőkön az Ő dicsőségére!

Lelkészválasztások. A mezőtarpai népes egyház Mándy Menyhért segédlelkészt, a laskodi gyülekezet pedig Ary Antal ibrányi s.-lelkészt hívta meg lelképásztórául. Az utóbbit folyó hó 16-án be is iktatták állásába. Ad multos annos!

Új tábort lelkész. Varga Antal budapesti vallás- és köznevelési miniszter kinevezte tábort lelkésznek az olasz frontra. Kísérje működését Isten segedelme!

Hírek Sárospatakról. Telegdi Bertalan máramaros-szigeti református főgimnáziumi tanár, volt pataki diák, a s.-pataki tápintézetnél 1000 K-s alapítványt tett. — A karácsonyi szünidő dec. 15-től 1918 január 20-ig tart.

Alapítványok. A Szóts Farkas alapítvány összege ez idő szerint 5260 K. — Lic. Rác Kálmáné úrnő, a pápai főgimnáziumi vallásnár felesége 500 K-s alapítványt tett a pápai református nőegyletnél.

Az Istennek szent anyala kezdetű szép karácsonyi dicséretünket tudvalevőleg Luther Márton írta; az első verset azonban a magyar fordító toldotta elibe. Luthernek ezt az énekét 1535. karácsonykor Wittenbergben énekelték először.

Tartalom: Andrassy Kálmán. Az ötödik száz küszöbén. — Tárcá: Szaboleska Mihály. Száll, száll az idő . . . Kelemen Gyula. Reformátor volt-e az Embernek fia? — Egyház: Katholikus autonomia és 1848. XX. — Közélet: Bottyán Pál. A falusi lelképásztorkodás legsikeresebb módja. — Halottaink. — Különfélék. — Tartalommutató az 1917. évfolyamról.

Pályázati hirdetés.

A sarkadkeresztúri református egyház pályázatot hirdet kántor-tanítói állásra (I–VI. osztályú vegyes iskola).

Javadalom: természetben lakás, két öl tűzifa, két legeltetési jog és stóla; készpénz egyháztól 466 korona, fizetéskiegészítés; összesen díjlevél szerint 1281 korona.

Köteleességek az egyházi törvények szerint.

Pályázhatnak férfi- és nőtanítók. Határidő január 10. Megválasztottnak egyház 100 koronát útiköltségre utal. Állás azonnal elfoglalandó.

1–2

Református iskolaszék.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

8325—1917.

Pályázat

a békéscsaba egyházmegyébe kebelezt nagybecskereki református lelkészi állásra pályázatot hirdetek.

Javadalom a díjlevél szerint: 1. Tisztességes lakás. 2. 800 K az egyház pénztárából. 3. 22 és $\frac{3}{4}$ kat. hold föld, adóját az egyház fizeti. 4. Kongrua 137 K. 5. Keresztelési és esketési stóla kárpótlás 400 K. melynek fejében még a kórházi beteget, rabokat és katonákat is gondozni köteles a lelkész. 6. Lelkészi alapítvány kamatjövendőjének fele, később $\frac{9}{10}$ része, jelenleg 200 K. 7. Stóla az egyházkerület megállapítása szerint, azonban díj nélkül is tartozik minden lelkészi szolgálatot teljesíteni, minden halottat beszéddel és temetőbe kíséréssel eltemetni. 8. Kiadványokért 4 K.

A lelkész köteles addig, míg hitoktatói állás nem szerveztetik, a különböző iskolákban a református növendékek hitoktatását teljesíteni anélkül, hogy ezért tőlük tandíjat szedne. E munkájáért az egyház ez időre javadalmául adja a várostól, államsegélyből és az államtól kapott hitoktatói tiszteletdíjakat, továbbá 11 kat. hold föld haszonélvezetét, melynek adóját az egyház fizeti. E földjavadalom megszűnik, mihelyt önálló tanítói állás szerveztetik, mely esetben e föld a tanítói javadalmat képezi. Köteles továbbá a lelkész a nagybecskereki református egyházhoz az egyházi hatóságok által beosztott missziói kör reformátusait a nagybecskereki református egyház minden hozzájárulása nélkül gondozni. E munkájáért javadalma az egyházi hatóságok által megállapított illetmény és az egyes fiókegyházaktól egyeséleg megállapított, illetve kapott díjak.

A presbitérium 1917 november 11. gyűlésének 2. sz. határozatával az özvegy részére 1919 május 1-ig csonka és kegyeleti évet biztosítván s a lelkészi javadalmat átadván, az állás 1919 május 1-ére foglalandó el.

Az E. T. II. t.-c. 16. §-a értelmében felszerelendő pályázati kérvények 1918 január hó 20. napjáig Futó Zoltán békéscsaba espereshez, Szentésre küldendők.

Debreczen, 1917 december 27. napján.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat

A fülpösdaróczi református egyház pályázatot hirdet elhalálozás folytán megüresedett tanítói állásra.

- Javadalma: 1. Lakás, udvar és kert (829 □-öl.)
 2. Kézpénz negyedévenként előre 16 K.
 3. 8 mm. buza ára,
 4. 4 hold 398 □-öl szántó föld,
 5. Temetési stóla,
 6. Két öl tűzifa ára,
 7. 1¹/₄ hold föld munkaváltsága 15 K.
 8. Államsegély 844 K.
 9. Tandíjkárpótlás 96 K.

Kötelessége: I—VI. vegyes osztályok (30—40 növendék) vezetése és tanítása a Tiszántúli egyh. ker. tanterve szerint. Ha a pályázó férfi: kántori teendők és szükség esetén lelkész helyettesítése. Pályázati határidő: 1917 december 31. Állás megválasztás után azonnal elfoglalandó. Pályázati kérvények alólirotthoz küldendők.

Fülpösdaróc, 1917 december 11.

Széles Pál

református lelkész,
isk.-széki elnök.

2—2

Pályázat.

A siter-i református egyház pályázatot hirdet távozás folytán megüresedett leánytanítói állásra. Évi javadalom: 1. Rét, szántó és kenderföld, öt kat. hold. 2. Szőlőhegyi föld gyümölcsfákkal 1000 négyszögöl. 3. Kézpénz és az összes természetbeli járandóság konventi értékelés szerint fizetve 84 kor. 44 fillér. 4. Gr. Vay-alap kamata 25 kor. 5. Szabó Pál-alapítvány kamatából körül-belül évi 24 kor. 6. Jegyzőkönyvvezetésért a Szabó Pál alaphoz 18 korona. Három jegyzőkönyvet kell egész évben írnia. 7. Az ismétlő iskolások tanításáért a politikai községtől 30 kor. 8. Lakás természetben nagy kerttel és gyümölcsfákkal. 9. Az összes földek adóját az egyház fizeti. 10. A megfelelő államsegély, mely elődjének 1200 koronára 1013 kor.-val volt kiegészítve.

Kötelesség: A három alsóbb mindennapi vegyes osztály és leány ismétlő iskolások tanítása a tiszántúli egyházkerület tanterve szerint. Pályázhatnak 1918 január 27-ig okleveles férfi- és nőtanítók vagy jelöltek. A pályázatok Siter, Biharmegye református lelkészi hivatalhoz küldendők.

Reformációi jubileumi ujdonságok!

Ünnepi hangok kötetemények a reformáció világából...
 Irta: **Baja Mihály.**

Ára 1 kor. Portóra 10 fill. küldendő.

A magyar reformáció könyve

Szerkesztette: **S. Szabó József**

41 képpel. Ára 2 K 40 fill. Portóra 20 fill. küldendő.

Emlékkönyv a reformáció 400 éves jubileumára

Szerkesztette: **URAY SÁNDOR.**

28 képpel. Ára 3 K 60 fill. Portóra 20 fill. küldendő. Minden egyforma könyvből megrendelt **10 példányra egy ingyenpéldánnyal** szolgálunk.

Kaphatók:

Hegedüs és Sándor

prot. irodalmi könyvkiadóhivatala **Debreczen.**

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest. IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékébe jelenleg 1550 szövetkezet tartozik, 78 millió korona évi forgalommal.

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.